

URZĄDZENIA, SPRZĘT I NARZĘDZIA MEDYCZNE ORAZ ORTOPEDYCZNE	NORMA BRANŻOWA	BN-77
	Medyczne urządzenia wielkiej częstotliwości	5964-01
	Ogólne wymagania i badania	Grupa katalogowa XIV 22

1. WSTĘP

1 1 Przedmiot normy Niniejsza norma dotyczy urządzeń elektromedycznych, przeznaczonych do celów fizykoterapii i elektrochirurgii

1 2 Określenia

1 2 1. Aparat do elektrochirurgii — urządzenie wytwarzające energię wielkiej częstotliwości, pod wpływem której na styku elektrody czynnej z ciałem pacjenta wywołwany jest efekt cięcia lub koagulacji

1 2 2 Aparat do terapii (diatermia) — urządzenie wytwarzające energię wielkiej częstotliwości, która za pomocą elektrod leczniczych indukcyjnych lub pojemnościowych przekazywana jest do ciała pacjenta wywołując efekt nagrzewania

1 2 3. Praca przerywana z przerwami krótkotrwałymi — stan pracy, w którym aparat włączony jest do sieci w sposób ciągły. Cykl pracy aparatu składa się z czasu obciążenia znamionową mocą wyjściową i czasu przerwy, w którym moc nie jest oddawana

1 2 4 Wskaznik względnego czasu włączenia — stosunek czasu obciążenia mocą znamionową do czasu przerwy, w którym moc nie jest oddawana

1 2 5. Moc wyjściowa — moc wydzielająca się w rezystancji zastępczej pacjenta

1.2.6 Znamionowa moc wyjściowa — umowna wartość mocy wydzielającej się w znamionowej rezystancji zastępczej pacjenta przy regulatorze mocy ustawionym w pozycji maksimum i znamionowym napięciu zasilania. Na moc tą aparat jest zbudowany i oznaczony

1 2 7 Rezystancja zastępcza pacjenta — umowna rezystancja odpowiadająca właściwościom elektrycznym pacjenta

1 2 8 Znamionowa rezystancja zastępcza pacjenta — rezystancja zastępcza pacjenta, na którą aparat został zbudowany

1 2 9. Znamionowe napięcie zasilania — napięcie zasilania, na które aparat jest oznaczony i zbudowany

1 2 10 Obwód pacjenta — obwód, w skład którego podczas zabiegu leczniczego wchodzi pacjent

1 2 11. Praca jałowa — praca aparatu przy rezystancji zastępczej pacjenta równej nieskończoności

1 2 12 Praca zwarciova — praca aparatu przy rezystancji zastępczej pacjenta równa zero

1 2 13 Napięcie wyjściowe — napięcie, pod którym pozostają w stosunku do siebie lub do masy aparatu jego gniazda wyjściowe

1 2 14 Praca ciągła — praca aparatu ze znamionową mocą wyjściową

1 2 15 Obwód sieciowy — elementy aparatu mające galwaniczne połączenie z siecią zasilającą

1 2 16 Poziom zakłóceń radioelektrycznych — poziom energii elektromagnetycznej wysyłanej przez źródło zakłóceń, wyrażony za pomocą napięcia lub natężenia pola zakłóceń

1 2 17. Dopuszczalny poziom napięć zakłóceń — poziom napięć zakłóceń ustalony dla danego źródła zakłóceń

1 2 18. Dopuszczalny poziom natężeń pól zakłóceń — poziom natężenia pola zakłóceń ustalony dla danego źródła zakłóceń

1 2 19 Moc znamionowa — moc pobierana przez aparat pracujący ze znamionową mocą wyjściową

2. WYMAGANIA

2 1 Wymagania ogólne

2 1 1 Klimatyczne warunki pracy. Aparaty powinny być przystosowane do pracy w następujących warunkach klimatycznych

Zgłoszona przez Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Techniki Medycznej
Ustanowiona przez Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Sprzętu Optycznego i Medycznego dnia 7 lutego 1977 r
jako norma obowiązująca w zakresie produkcji od dnia 1 października 1977 r
(Dz. Norm. i Miar nr 7/1977 poz. 20)

- temperatura 10°C–35°C,
- wilgotność względna 45–75%,
- ciśnienie atmosferyczne 80–106 kPa

2.1.2 Napięcie zasilania. Znamionowe napięcie zasilania aparatów powinno wynosić 220 V. Aparaty powinny być przystosowane do zasilania z sieci energetycznej o parametrach

$$U = 220 \text{ V} \pm 10\%, \quad f = 50 \text{ Hz} \pm 1 \text{ Hz}$$

2.1.3. Stopień zabezpieczenia przed porażeniem elektrycznym Aparaty powinny być zbudowane w I lub II klasie ochronności zgodnie z PN-72/T-06500/05

2.1.4. Wytrzymałość elektryczna izolacji powinna odpowiadać wartościom podanym w tabl 1

2.1.5. Rezystancja izolacji powinna odpowiadać wartościom podanym w tabl 1

Tablica 1

Lp	Miejsce przyłożenia napięcia probierczego i pomiaru oporności izolacji	Rezystancja izolacji MΩ	Napięcie probiercze kV	
			I klasa zabezpieczenia przeciwpożarowego	II klasa zabezpieczenia przeciwpożarowego
1	Między obwodem sieciowym i obudową	5	2	4
2	Między obwodem sieciowym a obwodem pacjenta	5	4	4
3	Między obudową a obwodem pacjenta	5	2	2

2.1.6 Prąd upływowy. Natężenie prądu upływowego powinno odpowiadać wartościom podanym w PN-72/T-06500/05, p 3 5 7 3

2.1.7 Bezpieczeństwo dotyku Aparat powinien spełniać wymagania PN-72/T-06500/05, p 3 5 2

2.1.8 Znaki ostrzegawcze Części wewnątrz obudowy aparatu powinny być oznakowane zgodnie z PN-72/T-06500/05, p 3 11 1

2.1.9 Maksymalna moc wyjściowa aparatu przy zasilaniu napięciem znamionowym nie powinna różnić się od znamionowej mocy wyjściowej więcej niż o 15%

2.1.10. Częstotliwość robocza aparatów powinna wynosić

a) do terapii

- 13,56 MHz $\pm 0,5\%$,
- 27,12 MHz $\pm 0,6\%$,
- 40,68 MHz $\pm 0,05\%$,
- 433,92 MHz $\pm 0,2\%$,
- 2450,00 MHz ± 50 MHz,

b) do elektrochirurgii — 1,76 MHz. Zaleca się tolerancję $\pm 2,5\%$ tej częstotliwości

Wymaganie to dotyczy aparatów o lampowym sposobie generacji

2.1.11. Poziom zakłóceń radioelektrycznych

a) Dla aparatów do elektrochirurgii nie ogranicza się poziomu zakłóceń radioelektrycznych

b) Dla aparatów do terapii poziom powinien odpowiadać poziomom przewidzianym dla terenów zamieszkałych wg tabl 2

Tablica 2

Częstotliwość MHz	Dopuszczalne napięcia zakłóceń mV
0,15–0,2	3
0,2–0,5	2
0,5–30	1

c) Dopuszczalne poziomy natężen pól zakłóceń mierzone w terenie otwartym z odległości 30 m — wg tabl 3

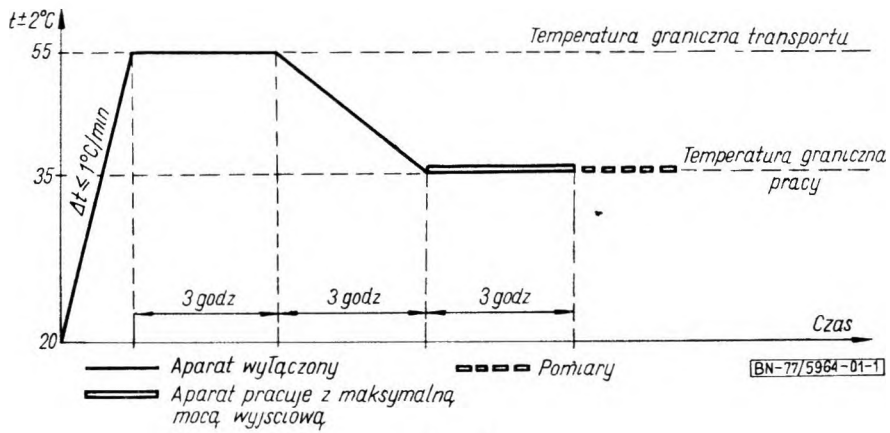
Tablica 3

Częstotliwość MHz	Dopuszczalne natężenie pola zakłóceń $\mu\text{V}/\text{m}$
30–470	30
470–1000 w pasmach telewizyjnych	100
470–1000 poza pasma telewizyjnymi	500

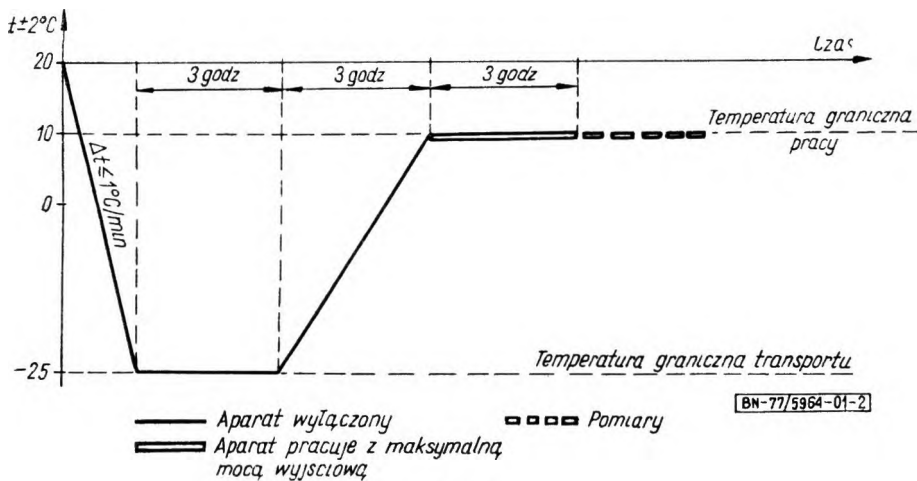
2.1.12 Wytrzymałość mechaniczna Po próbach wytrzymałości na upadki i wibracje aparat nie powinien wykazywać uszkodzeń mechanicznych i powinien sprawnie działać

2.1.13 Dopuszczalny przyrost temperatury Aparat powinien być tak wykonany, aby po jednej godzinie pracy ze znamionową mocą wyjściową przyrost temperatury zewnętrznych części obudowy w stosunku do temperatury otoczenia nie przekroczył 30°C

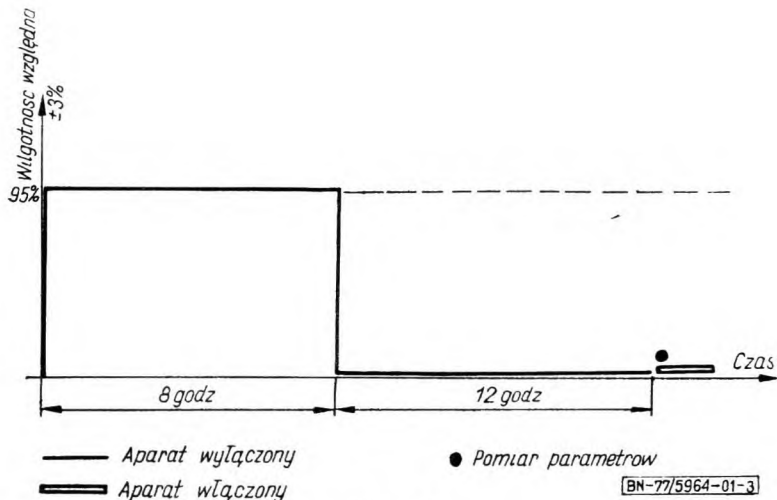
2.1.14 Wymagania klimatyczne Aparat poddany badaniom odporności na ciepło, zimno i wilgoc zgodnie z rys 1, 2 i 3, powinien spełniać wymagania 2.1.9 i 2.1.10

Rys 1

Rys 2

Rys 3

2.1.15 Powłoki ochronne metalowe i lakierowe powinny być zgodne z normami przedmiotowymi i spełniać wymagania PN-70/Z-06050

2.2 Wymagania szczegółowe dotyczące aparatów do elektrochirurgii

2.2.1 Układ kontroli przyłączenia elektrody biernej Aparaty do elektrochirurgii o mocy wyjściowej ponad 50 W powinny mieć układ kontroli połączenia elektrody

biernej z aparatem, powodujący odłączenie energii wielkiej częstotliwości z obwodu pacjenta aparatu w przypadku przerwy w tym połączeniu. Stan ten powinien być sygnalizowany świetlnie lub akustycznie.

2.2.2. Zabezpieczenie przed przypadkowymi oparzeniami Aparat do elektrochirurgii powinien być tak wykonany, aby przy regulatorze mocy ustawionym w pozycji maksymalnej i rezystancji zastępczej pacjenta równej

mieszkonożności (praca jałowa), moc wydzielaną w znamionowej rezystancji zastępczej pacjenta przyłączonej między elektrodą bierną a obudową aparatu nie powinna być większa od 5% znamionowej mocy wyjściowej aparatu

2.2.3. Odporność na pracę jałową Przy regulatorze mocy ustawionym w pozycji maksymalnej i znamionowym napięciu zasilania, aparat powinien być odporny na stan pracy jałowej, jeśli stan ten trwa nie dłużej niż 30 s

2.2.4. Odporność na pracę zwarciovą Przy regulatorze mocy ustawionym w pozycji maksymalnej i znamionowym napięciu zasilania, aparat powinien być odporny na stan pracy zwarciovą, jeśli stan ten trwa nie dłużej niż 30 s

2.2.5. Praca przerywana Jeżeli normy przedmiotowe nie przewidują inaczej, aparaty powinny być przystosowane do pracy przerywanej z przerwami krótkotrwałymi, przy czym

a) wskaźnik względnego czasu włączenia powinien być nie mniejszy niż 0,25,

b) czas obciążenia maksymalną mocą wyjściową powinien być nie mniejszy niż 20 s

2.2.6. Powierzchnia elektrody biernej Stosunek znamionowej mocy wyjściowej aparatu do powierzchni użytkowej elektrody biernej powinien wynosić nie więcej niż 1,5 W/cm²

2.2.7. Zacisk ochronny. Aparat zbudowany w I klasie ochronności powinien mieć zacisk ochronny spełniający wymagania PN-72/T-06500/05, p 3 9 2 i 3 11 3

2.2.8. Wytrzymałość elementów wyposażenia aparatów do elektrochirurgii na podwyższonej temperaturę Elektrody czynne, pojemniki sterylizacyjne na elektrody czynne oraz uchwyty elektrod czynnych powinny wytrzymać pięciokrotną próbę wytrzymałości na podwyższonej temperaturę 120°C

Zaleca się, aby kable do przyłączenia uchwytów elektrod czynnych spełniały powyższe wymagania

2.2.9. Sterylizacja Wymagania w zakresie rodzaju sterylizacji, temperatury i czasu trwania określają normy przedmiotowe. Aparat (lub jego części) po sterylizacji powinien spełniać wymagania niniejszej normy oraz norm przedmiotowych

2.3. Wymagania szczegółowe dotyczące aparatów do terapii

2.3.1. Czas dostrajania Maksymalny czas automatycznego dostrajania aparatu od momentu rozstrojenia obwodu pacjenta do momentu ponownego dostrojenia nie powinien przekraczać 30 s

2.3.2. Wskaźnik dostrojenia Aparat powinien mieć wskaźnik dostrojenia obwodu pacjenta do rezonansu

2.3.3. Sprawność automatycznego dostrajania obwodu pacjenta do rezonansu nie powinna być mniejsza niż 80%

2.3.4. Symetria napięć wyjściowych. Napięcia wielkiej częstotliwości mierzone w gniazdach wyjściowych symetrycznych aparatu w stosunku do obudowy aparatu nie powinny różnić się od siebie więcej niż o 20%

2.3.5. Wylącznik pacjenta. Aparat powinien mieć wylącznik umożliwiający pacjentowi łatwe wylączenie energii wielkiej częstotliwości z obwodu pacjenta

2.4. Cechowanie Na aparacie powinna być umieszczona w miejscu dostępnym, w sposób trwały, tabliczka znamionowa zawierająca co najmniej

- nazwę lub znak wytwórcy,
- typ aparatu,
- numer fabryczny,
- napięcie znamionowe,
- częstotliwość sieci zasilającej,
- moc znamionową,
- moc wyjściową znamionową,
- klasę ochronności

3 PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

Pakowanie, przechowywanie i transport – wg BN-74/5909-03, z zachowaniem warunków transportu podanych w tabl 4

Tablica 4

Warunki klimatyczne transportu	
Temperatura	-25 – +55°C
Wilgotność względna	≤ 95%
Cisnienie atmosferyczne	80 – 106 kPa

4 BADANIA

4.1. Program badań

4.1.1. Badania pełne należy wykonywać co najmniej raz na dwa lata oraz przy każdej zmianie stosowanych materiałów i metod technologicznych lub zmian konstrukcyjnych mogących mieć wpływ na wyniki badań. Do badań należy brać sposobem losowym 2 aparaty z wyposażeniem. Badania pełne obejmują wszystkie badania podane w tabl 5 oraz badania przewidziane w normach przedmiotowych

4.1.2. Badania niepełne należy wykonywać na każdym aparacie przed jego zapakowaniem. Badania niepełne obejmują badania podane w tabl 5 poz 2–7 oraz badania przewidziane w normach przedmiotowych

Tablica 5

Lp	Rodzaj badań	Wymagania wg	Opis badań wg
1	2	3	4
1	Sprawdzenie opakowania	rozd 3	4 2 1
2	Oględziny	2 1 2 2 1 3 2 1 8 2 2 5 2 2 6 2 2 7 2 3 2 2 3 5 2 4	4 2 2
3	Sprawdzenie rezystancji izolacji	2 1 5	4 2 3
4	Sprawdzenie wytrzymałości elektrycznej izolacji	2 1 4	4 2 4
5	Sprawdzenie maksymalnej mocy wyjściowej	2 1 9	4 2 7
6	Sprawdzenie częstotliwości roboczej	2 1 10	4 2 8
7	Sprawdzenie symetrii napięć wyjściowych	2 3 4	4 2 2
8	Sprawdzenie prądów upływowych	2 1 6	4 2 5
9	Sprawdzenie bezpieczeństwa dotyku	2 1 7	4 2 6
10	Sprawdzenie poziomu zakłóceń radioelektrycznych	2 1 11	4 2 9
11	Sprawdzenie wytrzymałości mechanicznej	2 1 12	4 2 10
12	Sprawdzenie dopuszczalnego przyrostu temperatury	2 1 13	4 2 11
13	Sprawdzenie wymagań klimatycznych	2 1 14	4 2 12
14	Sprawdzenie powłok ochronnych	2 1 15	4 2 13
15	Sprawdzenie układu kontroli przyłączenia elektrody biernej	2 2 1	4 2 14
16	Sprawdzenie zabezpieczenia przed przypadkowymi oparzeniami	2 2 2	4 2 15
17	Sprawdzenie odporności na pracę jałową	2 2 3	4 2 16
18	Sprawdzenie odporności na pracę zwarciovą	2 2 4	4 2 17
19	Sprawdzenie wytrzymałości elementów wyposażenia aparatów do elektrochirurgii na podwyższonej temperaturze	2 2 8	4 2 18
20	Sprawdzenie sterylizacji	2 2 9	4 2 19
21	Sprawdzenie czasu dostrajania	2 3 1	4 2 20
22	Sprawdzenie sprawności automatycznego dostrajania	2 3 3	4 2 21

4 2 Opis badań

4 2 1. Sprawdzenie opakowania należy przeprowadzić organoleptycznie, jeżeli normy przedmiotowe nie postanawiają inaczej

4 2 2. Oględziny należy wykonać nieuzbrojonym okiem

4 2 3 Sprawdzenie rezystancji izolacji należy wykonać za pomocą miernika izolacji o napięciu 1000 V wg PN-60/E-04000 p 2 6

4 2 4 Sprawdzenie wytrzymałości elektrycznej izolacji należy wykonać wg PN-60/E-04000 p 2 7 probnikiem o mocy pozornej nie mniejszej niż 0,5 kVA

4 2 5 Sprawdzenie prądów upływowych należy wykonać wg PN-72/T-06500/05 p 4 3 21 4

4 2 6 Sprawdzenie bezpieczeństwa dotyku należy wykonać wg PN-72/T-06500/05, p 4 3 9

4 2 7 Sprawdzenie maksymalnej mocy wyjściowej należy wykonać przy obciążeniu aparatu znamionową rezystancją zastępczą pacjenta metodą podaną w normach przedmiotowych

4 2 8 Sprawdzenie częstotliwości roboczej należy wykonać wg PN-71/E-06208 p 4 4 1

4 2 9 Sprawdzenie poziomu zakłóceń radioelektrycznych należy wykonać wg PN-68/T-04502 p 4 1 5 pomiar natężenia pola zakłóceń należy przeprowadzić przy odległości pomiarowej $l = 30$ m

4 2 10 Sprawdzenie wytrzymałości mechanicznej należy wykonać wg PN-72/T-06500/05 p 4 3 23 2 1 4 3 23 3

4 2 11 Sprawdzenie dopuszczalnego przyrostu temperatury należy wykonać termometrem, zapewniając dobrą wymianę ciepła między nagrzaną powierzchnią a termometrem

4 2.12 Sprawdzenie wymagań klimatycznych należy wykonać zgodnie z 2 1 14 niniejszej normy w komorze klimatycznej. Dopuszcza się przeprowadzenie badań bez użycia komory klimatycznej w warunkach zbliżonych do wymagań 2 1 14 lub określonych przez normy przedmiotowe

4 2 13. Sprawdzenie powłok ochronnych należy przeprowadzić zgodnie z PN-70/Z-06050 p 5 6 6 i 5 6 7

4 2 14 Sprawdzenie układu kontroli przyłączenia elektrody biernej należy wykonać przez przerwanie połączenia elektrody biernej z aparatem

4 2 15. Sprawdzenie zabezpieczenia przed przypadkowymi oparzeniami należy przeprowadzić przez pomiar mocy wydzielanej w znamionowej rezystancji zastępczej pacjenta przyłączonej między elektrodą bierną poprzez przewód elektrody czynnej do obudowy aparatu (np. do zacisku ochronnego). Przewód łączący rezystor obciążenia z elektrodą bierną nie powinien być dłuższy niż 0,3 m

4.2.16 Sprawdzenie odporności na pracę jałową

Po pięciokrotnych próbach pracy jałowej przeprowadzonych w odstępach nie krótszych niż 10 min, praca aparatu powinna być poprawna

4.2.17 Sprawdzenie odporności na pracę zwarciovą

Po pięciokrotnych próbach pracy zwarciovą przeprowadzonych w odstępach nie krótszych niż 10 min, praca aparatu powinna być poprawna

4.2.18 Sprawdzenie wytrzymałości elementów wyposażenia aparatów do elektrochirurgii na podwyższoną temperaturę należy wykonać wg PN-60/E-04000 p. 2.9

4.2.19 Sprawdzenie sterylizacji należy wykonać w warunkach określonych przez normy przedmiotowe

4.2.20 Sprawdzenie czasu dostrajania należy wyko-

nać czasomierzem zapewniającym dokładność pomiaru ± 1 s

4.2.21. Sprawdzenie sprawności automatycznego dostrajania należy wykonać następująco

— zmierzyć moc wyjściową aparatu przy automatycznym dostrajaniu P_a ,

— zmierzyć moc wyjściową przy ręcznym dostrajaniu P_r ,

— wyznaczyć sprawność

$$n = \frac{P_a}{P_r}$$

4.2.22 Sprawdzenie symetrii napięć wyjściowych

należy wykonać przy obciążeniu aparatu znamionową rezystancją zastępczą pacjenta przez pomiar woltomierzem do pomiaru napięć wielkiej częstotliwości

4.3 Ocena badań — wg PN-71/T-06500/01 p. 3

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1 Instytucja opracowująca normę — Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Techniki Medycznej, Warszawa

2 Normy związane

PN-60/E-04000 Sprzęt elektryczny na napięcia nie przekraczające 750 V. Typowe metody badań technicznych

PN-71/E-06208 Przemysłowe zakłócenia radioelektryczne. Urządzenia wielkiej częstotliwości do celów przemysłowych, medycznych i naukowych. Dopuszczalne poziomy zakłóceń. Ogólne wymagania i badania

PN-68/T-04502 Przemysłowe zakłócenia radioelektryczne. Typowe metody badań

PN-71/T-06500/01 Elektryczne przyrządy pomiarowe. Program, warunki i metody badań

PN-72/T-06500/05 Elektroniczne przyrządy pomiarowe. Wymagania i badania bezpieczeństwa obsługi

PN-70/Z-06050 Sprzęt medyczny. Meble oraz urządzenia zabiegowe. Ogólne wymagania i badania

BN-74/5909-03 Aparatura medyczna. Pakowanie, przechowywanie i transport

3 Zgodność normy w zakresie dopuszczalnych poziomów zakłóceń z IEC CISPR Recommendation No 39 Limits of interference from I S M R F equipment excluding R F excited arc welders and surgical diathermy apparatus